

STOWARZYSZENIE KSIĘGOWYCH W POLSCE

RADA NAUKOWA

ZESZYTY TOM 93 (149)
TEORETYCZNE
RACHUNKOWOŚCI

WARSZAWA 2017

Table of contents / Spis treści

Halina Waniak-Michalak, <i>Editorial</i>	
– Od Zespołu Redakcyjnego	7
Alicja Brodzka, <i>Increasing transparency in the European Union: developments of Country-by-Country Reporting</i>	
– <i>Country-by-Country Reporting</i> jako inicjatywa w kierunku poprawy przejrzystości finansowej w Unii Europejskiej	9
Joanna Cewińska, Lena Grzesiak, Przemysław Kabalski, Ewa Kusideł, <i>Holland's personality types versus preferences in accounting</i>	
– Typ osobowości zawodowej a preferencje w zakresie rachunkowości	23
Justyna Fijałkowska, Małgorzata Macuda, <i>Value creation disclosure in CSR reports – evidence from Poland</i>	
– Ujawnienia dotyczące tworzenia wartości w raportach społecznej odpowiedzialności – wyniki badań z Polski	61
Natalja Gurvitsh, Jaan Alver, Lehte Alver, <i>On the role and place of business ethics in the modern business world – evidence from Estonia</i>	
– Rola i miejsce etyki biznesu w nowoczesnej gospodarce na przykładzie Estonii	79
Magdalena Janowicz, <i>Business combinations under common control in International Financial Reporting Standards – is authoritative accounting guidance needed?</i>	
– Połączenia jednostek pod wspólną kontrolą w Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości Finansowej – czy niezbędna jest autorytatywna regulacja na ten temat	97
Kaidi Kallaste, Jaan Alver, <i>The recertification of the professional accounting qualification in Estonia. The requirements and quality of CPD</i>	
– Ponowna certyfikacja zawodowych kwalifikacji w rachunkowości w Estonii. Wymagania i jakość ustawicznego doskonalenia zawodowego	113
Michał Mijal, Adam Chmielewski, <i>Education of managers in the area of accountancy</i>	
– Edukacja menedżerów w zakresie rachunkowości	135
Tetiana Paientko, Kateryna Proskura, <i>Tax forecasting as part of a macro financial controlling system – the case of Ukraine</i>	
– Prognozowanie podatków jako część systemu kontroli makrofinansowej na przykładzie Ukrainy	149
Alfreda Sapkauskienė, Sergej Orlovskij, <i>The usefulness of fair value estimates for financial decision making – a literature review</i>	
– Użyteczność szacowania wartości godziwej dla podejmowania decyzji finansowej – analiza literatury	163
Anna Szychta, Justyna Dobroszek, <i>Academic aspects of management accounting and controlling in Poland since the 1990s</i>	
– Akademyckie aspekty rachunkowości zarządczej i <i>controllingu</i> w Polsce od lat 90. XX wieku	175

Piotr Waśniewski, <i>A performance measurement system for small enterprises – a case study</i>	
– System pomiaru dokonań dla małych przedsiębiorstw – studium przypadku	211
Ewelina Zarzycka, <i>The role of management accountant in enterprises operating in Poland</i>	
– Rola specjalistów rachunkowości zarządczej w przedsiębiorstwach działających w Polsce	235
Tomasz Zimnicki, <i>The relevance of segments reports – measurement methodology</i>	
– Przydatność sprawozdań według segmentów – metodyka pomiaru	253
Call for papers in English to the special issue of „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” in 2018	279
Instructions for authors	281

Increasing transparency in the European Union: developments of Country-by-Country Reporting

ALICJA BRODZKA

Abstract

The aim of the paper is to bring closer Country-by-Country Reporting and outline possible future amendments of the introduced anti-tax avoidance measures. The article presents the motives of implementing the international CbC initiative, aimed at increasing transparency of the biggest multinational enterprises, with particular emphasis on the specificity of the European Union. Part 2 of the paper analyses the European legal bases for companies' financial reporting. It also gives an overview of the main findings of Directive 2016/881, which implements Country-by-Country Reporting and allows for the exchange of information between tax authorities. Part 3 deals with the national perspective, presenting the CbC solutions implemented to the Polish legal system; the paper also attempts to assess the potential impact of tax information disclosures, both from the perspective of taxpayers and the tax administration. The final part presents conclusions and tries to draft future developments of the Country-by-Country Reporting system. In the paper, the following research methods have been used: critical analysis and deduction, with particular reference to the source materials and legal acts, as well as the reports of the European Commission, consulting companies, and NGOs. Although the article deals with tax matters, CbC Reporting is an important and relevant issue from the point of view of researchers and accounting specialists. Reporting this phenomenon is part of the accounting science as a universal tool for recording economic phenomena. The author examined all relevant sources and took into account all important factors in order to obtain a comprehensive picture of CbC Reporting and to prepare a paper that may serve as a reference for future research.

Streszczenie

Country-by-Country Reporting jako inicjatywa w kierunku poprawy przejrzystości finansowej w Unii Europejskiej

Celem artykułu jest przybliżenie inicjatywy *Country-by-Country Reporting*, wypracowanej w ramach międzynarodowych inicjatyw nakierowanych na walkę z unikaniem i uchylaniem się od opodatkowania, a także nakreślenie perspektyw ewolucji systemu raportowania według jurysdykcji podatkowych. W artykule zaprezentowano przesłanki leżące u podstaw wprowadzanych zmian, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki unijnej, wynikającej z potrzeby harmonizacji przepisów krajowych członków Wspólnoty. W części 2 przybliżono podstawy prawne dotyczące sprawozdawczości firm europejskich, obowiązujące przed wprowadzeniem przepisów raportowania według krajów, a następnie

zaprezentowano główne założenia dyrektywy dotyczącej automatycznej wymiany informacji. W części 3 zaprezentowano rozwiązania CbC wdrożone do polskiego porządku prawnego ustawą o wymianie informacji podatkowych z innymi państwami; podjęto również próbę oceny potencjalnych skutków ujawniania danych o największych podatnikach PIT, zarówno z perspektywy podatników, jak i administracji skarbowych. W podsumowaniu zawarto wnioski końcowe i zaprezentowano najnowszą inicjatywę unijną, zmierzającą do zobowiązania międzynarodowych przedsiębiorstw do upubliczniania informacji zawartych w raportach *Country-by-Country*. W artykule zastosowano metodę krytycznej analizy i dedukcji, ze szczególnym uwzględnieniem materiałów źródłowych i aktów prawnych, a także raportów Komisji Europejskiej, firm doradczych oraz organizacji NGOs. Chociaż artykuł dotyczy kwestii podatkowych, sprawozdawczość CbC stanowi ważne zagadnienie z punktu widzenia zarówno naukowców, jak i specjalistów ds. księgowości; fakt raportowania tego zjawiska wpisuje się w naukę rachunkowości jako uniwersalnego narzędzia ewidencji zjawisk gospodarczych. W artykule zbadano wszystkie istotne źródła, a także wzięto pod uwagę ważne czynniki, tak, by uzyskać kompleksowy obraz *Country-by-Country Reporting*, mogący służyć jako punkt odniesienia do przyszłych badań.

Holland's personality types versus preferences in accounting

*Joanna Cewińska, Lena Grzesiak,
Przemysław Kabalski, Ewa Kusideł*

Abstract

The article presents the results of research on the relationship between personality according to the typology of Holland with preferences in accounting. In his theory, Holland distinguished six personality types: Realistic, Investigative, Artistic, Social, Enterprising, and Conventional. The authors formulated a general hypothesis that these different personality types have different preferences and views on certain issues in accounting. They also formulated several detailed hypotheses related to two personality types: Conventional and Enterprising. In order to verify the hypotheses, the authors carried out quantitative research (a questionnaire survey) and focus interviews. Generally speaking, these hypotheses were confirmed.

Streszczenie

Typ osobowości zawodowej a preferencje w zakresie rachunkowości

Artykuł przedstawia wyniki badania związku osobowości według typologii J.L. Hollanda a preferencjami w zakresie rachunkowości. W swojej teorii Holland wyróżnił sześć typów osobowości: realistyczny, badawczy, artystyczny, społeczny, przedsiębiorczy i konwencjonalny. Autorzy artykułu sformułowali ogólną hipotezę, że różne typy osobowości zawodowej mają różne preferencje i poglądy na pewne kwestie w zakresie rachunkowości. Ponadto sformułowali kilka szczegółowych hipotez odnoszących się do dwóch typów osobowości: konwencjonalnego i przedsiębiorczego. W celu weryfikacji tych hipotez przeprowadzili badania ilościowe (z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety) oraz wywiad fokusowy. Sformułowane hipotezy zostały potwierdzone.

Value creation disclosure in CSR reports – evidence from Poland

JUSTYNA FIJAŁKOWSKA, MAŁGORZATA MACUDA

Abstract

Nowadays, many companies are involved in the idea of corporate social responsibility (CSR) and they perceive it as a source of value creation. But the question arises if companies measure and report the value created via CSR engagement or whether they present mainly descriptive information concerning their actions and activities within CSR. The aim of this paper is to present what the CSR reporting practices in Poland are concerning value creation measurement and disclosure. The theoretical concept of value creation via CSR activities is analyzed and confronted with a practical disclosure in all the CSR reports published by Polish companies in the years 2013-2015. To achieve the research aim, a

literature review, content analysis of source documents (CSR reports), synthesis, and the deductive method were used. In the paper, the descriptive approach to accounting is applied.

Streszczenie

Ujawnienia dotyczące tworzenia wartości w raportach społecznej odpowiedzialności – wyniki badań z Polski

Wiele przedsiębiorstw angażuje się obecnie w ideę społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw (z ang. *corporate social responsibility* – CSR) i postrzega ją jako źródło tworzenia wartości. Celem artykułu jest ukazanie praktyk raportowania CSR w Polsce dotyczących ujawniania wytworzonej wartości i jej pomiaru. Autorzy analizują koncepcję tworzenia wartości przedsiębiorstwa poprzez działania z zakresu CSR, a następnie konfrontują teorię z praktyką, czyli ich ujawnieniami w raportach CSR polskich przedsiębiorstw opublikowanych w latach 2013–2015. Aby osiągnąć ten cel wykorzystano następujące metody badawcze: przegląd literatury, analizę treści dokumentów źródłowych (raportów CSR), syntezę i dedukcję. W artykule zastosowano deskryptywne podejście do rachunkowości.

On the role and place of business ethics in the modern business world – evidence from Estonia

NATALJA GURVITSH, JAAN ALVER, LEHTE ALVER

Abstract

During recent decades, more and more attention has been paid to business ethics. There seems to be an increasing interest in the non-financial aspects of business. Stakeholders all over the world express their concern about embedding the principles of professional and business ethics into companies' everyday activities. The main subject of this research is business ethics and the purpose is to find out the importance of professional and business ethics and determine its place in the modern business world as seen by Estonian business students and practitioners. To achieve the goals, the authors conducted a survey among Estonian graduate and undergraduate accounting and business students at Tallinn University of Technology and Estonian business practitioners. 587 responses were collected in the process. This information was compiled and analyzed based on status, gender, age, and specialization. The survey revealed that in Estonia people are familiar with business ethics; however, it is not of great interest to them. The results also indicate that professional and business ethics merit more attention and should be included as a required course in the curriculum of Higher Education Institutions (HEIs). In general, business ethics in Estonia was not ranked as "high", which was also the case for both professional ethics at the workplace/university and also the importance and necessity of ethics in the modern business world.

Streszczenie

Rola i miejsce etyki biznesu w nowoczesnej gospodarce na przykładzie Estonii

W ostatnich kilku dekadach coraz większe znaczenie zaczęto przypisywać etyce biznesu. Interesariusze na całym świecie zastanawiają się, jak wdrożyć zasady etyki zawodowej i biznesu w praktyce gospodarczej. Celem podjętych badań jest ustalenie ważności etyki biznesu i etyki zawodowej i określenie ich miejsca w nowoczesnej praktyce gospodarczej według punktu widzenia studentów i praktyków w Estonii. Dla osiągnięcia tego celu przeprowadzono badanie ankietowe wśród absolwentów i studentów kierunków rachunkowości i zarządzania na uniwersytecie Tallinn University of Technology oraz wśród praktyków. Otrzymano 587 ankiet. Informacje były analizowane pod kątem wieku, statusu, płci i specjalizacji. Badanie wykazało, że respondenci znają pojęcie etyki biznesu, ale nie jest ona dla nich istotna. Badanie wskazuje także na konieczność uwzględnienia zagadnień dotyczących etyki biznesu i etyki zawodowej w programach nauczania na uczelniach wyższych. Ogólnie ujmując, etyka biznesu w Estonii nie została oceniona na wysokim poziomie, co także pokazuje, że temu zagadnieniu powinna zostać poświęcona większa uwaga świata biznesu i nauki.

Business combinations under common control in International Financial Reporting Standards – is authoritative accounting guidance needed?

MAGDALENA JANOWICZ

Abstract

The purpose of the article is to answer the question if a separate standard (IFRS) is needed for business combinations under common control (BCUCC), which are not governed by any IFRS as the moment. In such cases, the approach resulting from IAS 8 should apply to them, which allows the use of national regulations to account for BCUCC. The authoress shortly described the theoretical issues related to the subject and presented the results of empirical research that verified the practical aspects of the problem. The research methodology involves a literature and legal act analysis, content analysis of financial statements, as well as deductive and inductive reasoning. On the basis of the gathered data the authoress concluded that even the existence of necessary regulations in national GAAPs does not guarantee that all the requirements related to the qualitative characteristics of the reported information are met and, as such, the main objectives for which IFRS were developed may not be met. As such, the authoritative guidance proves necessary. Very little research on the subject was published, thus, this paper may provide some additional guidance as to what issues related to BCUCC should receive particular attention.

Streszczenie

Połączenia jednostek pod wspólną kontrolą w Międzynarodowych Standardach

Sprawozdawczości Finansowej – czy niezbędna jest autorytatywna regulacja na ten temat

Celem artykułu jest odpowiedź na pytanie, czy niezbędne jest istnienie międzynarodowego standardu na temat połączeń jednostek pod wspólną kontrolą (PJPWK), które nie są obecnie uregulowane w MSSF. W ich przypadku stosuje się zapisy MSR 8, które pozwalają na używanie krajowych regulacji na potrzeby księgowego rozliczenia PJPWK. Autorka krótko opisała teoretyczne zagadnienia związane z tematem oraz zaprezentowała wyniki badań empirycznych, weryfikujących praktyczne aspekty przedstawionego problemu. Metodologia badania obejmuje analizę literatury i aktów prawnych, analizę treści sprawozdań finansowych oraz metodę dedukcji i indukcji. Na podstawie zebranych danych autorka stwierdziła, że istnienie krajowych regulacji na temat PJPWK nie gwarantuje, że wszystkie wymagania w zakresie jakości informacji sprawozdawczych zostaną spełnione, a w rezultacie główny cel istnienia MSSF może nie zostać osiągnięty. Dlatego też osobny standard jest niezbędny. Ponieważ PJPWK są tematem rzadko opisywanym w literaturze, więc ten w tym artykule wskazane zostały te zagadnienia związane z PJPWK, na które należałoby zwrócić szczególną uwagę.

The recertification of the professional accounting qualification in Estonia. The requirements and quality of CPD

KAIDI KALLASTE, JAAN ALVER

Abstract

As the purpose of a professional qualification should be to ensure quality to employers/customers, appropriate requirements for professional training should not be too low. On the other hand, too high requirements for the amount of training would lead to the situation where maintaining the level is expensive and if the labour market does not consider having a professional certificate necessary, recertification will be discarded. The purpose of the research was to identify the factors that influence an accountant's decision whether to recertify his/her professional qualification or not. The conditions of recertification were analysed and compared to other countries as were the requirements set up for auditors. The results of the survey revealed that in Estonia the decision not to recertify one's professional qualification was mainly due to not having fulfilled the required number of qualification hours or not having certificates proving one's participation in qualification training sessions. At the same time, compared to other countries, the requirements in Estonia are very low. So that the increase in the amount of training would not hinder recertification, alternative solutions for Estonia are proposed in the article.

Streszczenie

Ponowna certyfikacja zawodowych kwalifikacji w rachunkowości w Estonii.

Wymagania i jakość ustawicznego doskonalenia zawodowego

Celem certyfikacji kwalifikacji zawodowych pracowników jest zapewnienie jakości świadczeń dostarczanych przez nich pracodawcom i klientom, toteż określone wymagania dotyczące szkoleń zawodowych nie powinny być zbyt niskie. Z drugiej strony, wymóg uczestnictwa w zbyt wielu szkoleniach prowadziłyby do sytuacji, w której utrzymanie określonych kwalifikacji byłoby zbyt kosztowne, a jeśli rynek pracy nie uznawałby certyfikatu zawodowego za konieczny, ponowna certyfikacja byłaby zbędna. Celem badania, którego wyniki przedstawiono w artykule, była identyfikacja czynników wpływających na decyzję księgowych w Estonii, czy dokonywać ponownej certyfikacji swoich kwalifikacji, czy nie. W artykule przeanalizowano warunki recertyfikacji księgowych w Estonii i porównano z innymi krajami, podobnie jak wymagania stawiane audytorom. Wyniki badań ankietowych wskazują, że decyzja o rezygnacji z ponownej certyfikacji była podejmowana z powodu niewypełnienia obowiązku uczestnictwa w wymaganych godzinach szkoleń lub z braku dokumentu potwierdzającego uczestnictwo w szkoleniach. Jednocześnie wymagania w tym zakresie w Estonii są bardzo niskie w porównaniu do innych krajów. Ze względu na fakt, że wzrost liczby szkoleń nie wpłynąłby na ponowną certyfikację księgowych w Estonii, autorzy zaproponowali w artykule alternatywne rozwiązania.

Education of managers in the area of accountancy

MICHAŁ MIJAL, ADAM CHMIELEWSKI

Abstract

The paper highlights the most important factors in the process of passing on knowledge about a company's financial situation, or accountancy in general. Those factors are general conditions relevant for every educational process, as well as specific ones characteristic of a particular field of knowledge. The article also describes an innovative game created by one of the authors for the purpose of basic education, and it analyzes the possibilities and limitations of that tool in the educational process. The conclusions were made based on a series of tests of the game which are described in this article, and which were conducted among professors and students of accountancy, as well as active businesspeople. In the last section of the paper, the authors suggest possible uses of the game in higher education, in the research of accountancy, as well as in primary and secondary education.

Streszczenie

Edukacja menedżerów w zakresie rachunkowości

Artykuł prezentuje najważniejsze czynniki uwzględniane w procesie dydaktycznym mającym na celu przekazanie wiedzy z zakresu finansów przedsiębiorstwa lub rachunkowości. Są to zarówno uwarunkowania ogólne, aktualne dla każdego procesu edukacyjnego, jak i szczególne, charakterystyczne dla tej specyficznej dziedziny wiedzy. Następnie opisuje innowacyjną grę stworzoną przez jednego z autorów do celów edukacji na poziomie wiedzy podstawowej oraz analizuje możliwości i ograniczenia stawiane przez to narzędzie w procesie dydaktycznym. Wnioski wyciągnięto na bazie szeregu opisanych w artykule testów gry, przeprowadzonych zarówno wśród wykładowców rachunkowości, studentów, jak i praktyków biznesowych. W zakończeniu sugerowane są możliwe zastosowania gry w nauczaniu oraz w badaniach obejmujących zarówno naukę o finansach, jak i szeroko rozumiane przekazywanie wiedzy na poziomie podstawowym i średniozaawansowanym.

Tax forecasting as part of a macro financial controlling system – the case of Ukraine

TETIANA PAIENTKO, KATERYNA PROSKURA

Abstract

The current system of forecasting and tax planning in Ukraine is oriented to the needs of the government, its goal being to calculate the desired amounts of tax revenue. Fiscal authorities apply adminis-

trative pressure on businesses to implement tax plans. In Ukraine, tax forecasting is a process that is focused on achieving short-term goals without taking into account the impact of such actions on the future economic environment, therefore negatively affecting the quality of forecasts. The aim of this article is to justify the directions of tax forecasting improvement in the macro financial controlling system. Elements of tax forecasting and the planning system are examined. The main methods of tax forecasting that are applied by the Ministry of Finance of Ukraine are analyzed. The need to improve the methodology for tax forecasting, taking into account the expectations of economic agents, is proved. Tools and criteria for effective tax planning and forecasting in Ukraine for controlling bases are developed.

Streszczenie

Prognozowanie podatków jako część systemu kontroli makrofinansowej na przykładzie Ukrainy

Obceny system prognozowania i planowania podatków na Ukrainie jest zorientowany jedynie na potrzeby rządu, który stosuje presję administracyjną podczas wdrażania podatków i nie uwzględnia oczekiwań podmiotów gospodarczych. Problemem prognozowania podatkowego jest również fakt, że proces ten koncentruje się na osiągnięciu celów krótkoterminowych, a nie uwzględnia wpływu działań podatkowych na środowisko gospodarcze w przyszłości. Celem artykułu jest próba wytyczenia takich kierunków prognozowania i planowania podatkowego, które uwzględnią oczekiwania podmiotów gospodarczych na Ukrainie. W artykule poddano analizie metody stosowane przez Ministerstwo Finansów Ukrainy. Podjęto próbę opracowania narzędzi i kryteriów skutecznego planowania i prognozowania podatkowego oraz zasad regulowania kontroli podatkowej.

The usefulness of fair value estimates for financial decision making – a literature review

ALFREDA SAPKAUSKIENE, SERGEJ ORLOVSKIJ

Abstract

The objective of this discussion is to answer the fundamental question: ‘Are Fair Value estimates currently useful for financial decision making?’ Through a systematic review we analyse the qualitative secondary data from dedicated scientific articles, based on the relevance and reliability of Fair Value estimates, and find out that there are still ongoing problems with reliability of information mainly because of the managerial estimation process and the ‘human factor’ in general. We identify 3 problem areas that are closely interconnected: (1) the business entity, (2) auditing, and (3) financial regulators and accounting academics. Each area has its own set of challenges and several suggestions are given to improve the reliability and relevance of Fair Value estimates, but a lot of those propositions require dedicated attention from accounting academics, financial regulators, and standard-setters. All in all, there is a clear trend that the situation with Fair Value estimates (especially those of Level 3) has been improving recently, and Level 3 estimates can indeed be used in the current financial decision process, but with some level of scepticism.

Streszczenie

Użyteczność szacowania wartości godziwej dla podejmowania decyzji finansowej – analiza literatury

Celem dyskusji naukowej jest znalezienie odpowiedzi na pytanie fundamentalne: „Czy szacowanie wartości godziwej jest użyteczne dla podejmowania decyzji finansowych?” Analiza wtórnych danych jakościowych z artykułów naukowych stanowiących o wiarygodności oraz poprawności doboru metod szacowania wartości godziwej pozwoliła nam ustalić, że wiarygodność tych szacunków może być zachwiana poprzez procesy zarządcze oraz czynnik ludzki. Zidentyfikowaliśmy trzy obszary problemowe, które są ze sobą ściśle powiązane: (1) jednostka biznesowa, (2) audyt, (3) regulacje finansowe i rachunkowość akademicka. Dla każdego obszaru wyznaczaliśmy wyzwania i sformułowaliśmy sugestie w celu poprawy wiarygodności szacunków wartości godziwej. Jednakże wiele z tych propozycji wymaga uwagi akademików z rachunkowości ustawodawców przepisów rachunkowości oraz standardów. Jasne jest, że można zauważyć trend poprawy jakości szacunków wartości godziwej (głównie na poziomie 3), jednakże 3. poziom może być użyty w procesie podejmowania bieżących decyzji finansowych, ale z pewną dozą sceptycyzmu.

Academic aspects of management accounting and *controlling* in Poland since the 1990s

ANNA SZYCHTA, JUSTYNA DOBROSZEK

Abstract

Management accounting (MA) systems in enterprises in Poland are shaped by numerous economic and institutional factors. Normative drivers such as teaching at the university level, academic research and publications of Polish academics (which are, in turn, influenced by the development of MA and *controlling* in Western countries) are of major importance. The aim of the paper is to recognize and present the scope of the impact that the Anglo-American concept of management accounting, and the *controlling* concept according to the approach in German-speaking countries, have had on the academic aspects of MA in Poland since 1990. The authors answer in the paper six explorative research questions. The basis for the answers to these questions is a literature study, a review and thematic classification of articles concerning MA and *controlling*, published in the two main Polish journals in this area, and a survey conducted by the authors among heads of accounting departments at universities and other entities of further education in Poland. The paper provides arguments confirming that there is no uniform perception of the relationship between MA and *controlling* among Polish accounting researchers, that research topics in Poland are dominated by the Anglo-American concept of MA, and that educational programs on accounting at university level have a preference for the term *management accounting*, although they also offer courses on *controlling*.

Streszczenie

Akademickie aspekty rachunkowości zarządczej i *controllingu* w Polsce od lat 90. XX wieku

Na kształtowanie systemów rachunkowości w przedsiębiorstwach w Polsce wpływa wiele czynników ekonomicznych i instytucjonalnych. Spośród tych drugich decydujący wpływ mają takie normatywne czynniki, jak nauczanie uniwersyteckie, badania naukowe i aktywność publikacyjna polskich pracowników naukowych, które z kolei pozostają pod wpływem rozwoju rachunkowości zarządczej i *controllingu* w krajach zachodnich. Celem tego artykułu jest określenie i prezentacja zakresu wpływu anglo-amerykańskiej koncepcji rachunkowości zarządczej i koncepcji *controllingu* rozwijanej w krajach niemieckojęzycznych na akademickie aspekty rachunkowości zarządczej w Polsce od 1990 roku. Autorki odpowiadają na sześć pytań badawczych. Podstawę do tych odpowiedzi stanowią studia literaturowe, przegląd i tematyczna klasyfikacja artykułów dotyczących rachunkowości zarządczej i *controllingu*, opublikowanych w dwóch polskich czasopismach z tego zakresu, oraz badania ankietowe przeprowadzone wśród kierowników instytucji i katedr rachunkowości na uniwersytetach i w innych szkołach wyższych w Polsce. Artykuł jest potwierdzeniem, że nie ma jednolitego postrzegania relacji między rachunkowością zarządczą a *controllingiem* wśród polskich autorów publikacji i pracowników naukowych w dziedzinie rachunkowości, badania w zakresie rachunkowości zarządczej w Polsce pozostają pod dominującym wpływem anglo-amerykańskiej koncepcji *management accounting*, a programy edukacyjne na poziomie uniwersyteckim są ukierunkowane na rachunkowość zarządczą, ale są także oferowane przedmioty dotyczące *controllingu*.

A performance measurement system for small enterprises – a case study

PIOTR WAŚNIEWSKI

Abstract

The performance measurement system is one of the determinants which creates an enterprise's value, and is supposed to lead to an enterprise maintaining or improving its performance in the long-term perspective. Small enterprises do not understand the need to measure their performance or the potential benefits that come from this measurement. The aim of the article is to present a framework of a performance measurement system for small enterprises with a practical verification of its assumptions.

The basis of the study was an analysis of existing proposals of models and frameworks for small and medium enterprises and the results of a study into the performance measurement solutions applied in practice by Polish small enterprises. As a result of the research conducted, a 4-step process of continuous performance measurement for small enterprises is presented, and practical verification is conducted on the example of a small legal firm, considering the strategy map and the measures of the set of aims. The construction of a performance measurement system is unique to every enterprise due to its condition, the business sector, the environment, and other factors, so a featured case study provides only a specific example of model usage in practice. The study provides an original contribution of the author. There has been no such research in this field so far in the Polish literature.

Streszczenie

System pomiaru dokonań dla małych przedsiębiorstw – studium przypadku

System pomiaru dokonań jest jedną z determinant tworzenia wartości przedsiębiorstw, ma prowadzić do utrzymania lub poprawy dokonań przedsiębiorstwa w dłuższej perspektywie czasowej. Małe przedsiębiorstwa nie rozumieją potrzeby pomiaru swoich dokonań, ani potencjalnych korzyści płynących z tego pomiaru. Celem artykułu jest prezentacja modelu systemu pomiaru dokonań dla małych przedsiębiorstw wraz z praktyczną weryfikacją założeń. Podstawę opracowania stanowiły analiza istniejących propozycji w zakresie modeli oraz ram koncepcyjnych dla małych i średnich przedsiębiorstw oraz wyniki diagnozy stosowanych w praktyce rozwiązań w zakresie pomiaru dokonań przez polskie małe przedsiębiorstwa. W wyniku przeprowadzonych badań zaproponowano czteroetapową koncepcję ciągłego pomiaru dokonań małych firm oraz dokonano praktycznej weryfikacji założeń modelu na wybranym przykładzie małej firmy prawniczej, uwzględniając mapę strategii oraz zestaw przykładowych mierników celów przedsiębiorstwa. Budowa systemu pomiaru dokonań jest specyficzna dla każdego przedsiębiorstwa ze względu na jego kondycję, sektor działalności, otoczenie i inne czynniki, więc przedstawione studia przypadku stanowią jedynie przykład specyficznego zastosowania modelu w praktyce. Opracowanie stanowi oryginalny wkład autora, dotychczas w literaturze polskiej brakowało opracowań dotyczących tych zagadnień.

The role of management accountant in enterprises operating in Poland

EWELINA ZARZYCKA

Abstract

The short period of the functioning of management accounting in enterprises operating in Central and Eastern Europe may suggest that advanced professional models identified by management accounting researchers and described in world literature have not developed in this region. The main objective of the study was to identify the role of a management accountant in enterprises operating in Poland as compared to international solutions. The set objective has been met thanks to the analysis of the information included in job offers seeking management accountants. The obtained results show that in enterprises operating in Poland, management accountants play the role of in-house business consultants strongly oriented towards matters of the organisations for which they work. However, they do not participate in the decision-making processes on equal terms with other managers, which means that they are not business partners yet. The study broadens the existing state of knowledge by adding a description of the current level of development of the role of management accountants in Poland as compared to the concepts considered to be models in developed countries. It is also a starting point for further, more detailed research on the development of this profession in Central and Eastern European countries, which to date has not been a subject of research.

Streszczenie

Rola specjalistów rachunkowości zarządczej w przedsiębiorstwach działających w Polsce

Krótki okres funkcjonowania rachunkowości zarządczej w przedsiębiorstwach działających w Europie Środkowo-Wschodniej może sugerować, iż w tym rejonie nie doszło do wykształcenia się rozwiniętych modeli zawodowych zidentyfikowanych przez badaczy rachunkowości zarządczej i opisanych w literaturze światowej. Głównym celem badania była identyfikacja roli specjalisty rachunkowości zarządczej w przedsiębiorstwach działających w Polsce na tle rozwiązań międzynarodowych. Dzięki analizie informacji zawartych w ofertach pracy poszukujących specjalistów z obszaru rachunkowości zarządczej cel został osiągnięty. Uzyskane wyniki pokazują, iż w przedsiębiorstwach działających w

Polsce specjaliści rachunkowości zarządczej pełnią rolę wewnętrznych konsultantów biznesu silnie zorientowanych na sprawy organizacji, w której pracują. Nie współuczestniczą oni jednak na równych zasadach z innymi menedżerami w procesach podejmowania decyzji, co oznacza, iż nie są oni jeszcze partnerami biznesu. Badanie wzbogaca istniejący stan wiedzy o opis aktualnego poziomu rozwoju roli specjalistów rachunkowości zarządczej w Polsce na tle koncepcji uznawanych za modelowe w rozwiniętych krajach świata, a także jest punktem wyjścia dla dalszych pogłębionych studiów nad rozwojem tego zawodu w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, co jak dotychczas nie było przedmiotem badań.

The relevance of segment reports – measurement methodology

TOMASZ ZIMNICKI

Abstract

The segment report is one of the areas of financial statements, and it obliges a company to provide information about the economic situation in each of its activity areas. The article evaluates the change of segment reporting standards from IAS14R to IFRS8 in the context of feature relevance. It presents the construction of a measure which allows the relevance of segment disclosures to be determined. The created measure was used to study periodical reports published by companies listed on the main market of the Warsaw Stock Exchange from three reporting periods – 2008, 2009 and 2013. Based on the research results, it was found that the change of segment reporting standards from IAS14R to IFRS8 in the context of relevance was legitimate.

Streszczenie

Przydatność sprawozdań według segmentów – metodyka pomiaru

Sprawozdanie według segmentów stanowi jedną z części sprawozdania finansowego i wymaga od jednostki, aby ta zaprezentowała syntetycznie sytuację ekonomiczną każdego z obszarów prowadzonej przez nią działalności. W artykule dokonuje się oceny zasadności zmiany standardów sprawozdawczości według segmentów z MSR 14R na MSSF 8 w kontekście cechy przydatności. Prezentuje się konstrukcję miernika pozwalającego na określenie poziomu realizacji danej cechy w oparciu o ujawnione informacje o segmentach. Badaniu z wykorzystaniem stworzonego miernika poddano raporty okresowe spółek notowanych na rynku podstawowym Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie za trzy okresy sprawozdawcze – 2008, 2009 oraz 2013. Na podstawie uzyskanych wyników badań stwierdzono, że zmiana standardów sprawozdawczości według segmentów z MSR 14R na MSSF S8 w kontekście realizacji cechy przydatności była zasadna.